

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultāte

Pirmsskolas skolotājs

LĪGA GUDRĀ

Lasītprasmes veicināšana 6-7 gadus veciem bērniem

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Profesore
Akadēmiskais amats

Dr. paed.
Zinātniskais /
Akadēmiskais grāds

Sarmīte Tūbele
Vārds, Uzvārds

_____
Paraksts

TUKUMS 2025

Anotācija

Kvalifikācijas darbs “Lasītprasmes veicināšana 6 – 7 gadus veciem bērniem”. Darba autore Līga Gudrā. Darba mērķis ir pētīt lasītprasmes izmaiņas caur rotaļnodarbībām, kādas tās bija pirms rotaļnodarbībām un kādas tā ir pēc tām, lasītprasmes uzlabošana pirmsskolas vecuma trešā vecumposma bērniem.

Darba pirmajā daļā, teorētiskajā, tiek izpētīti literārie darbi no dažādiem pedagogu un psihologu avotiem par lasītprasmi, aplūkoti populārie lasītprasmes problēmu kaitēkļi, kas traucē mūsdienu bērniem attīstīties, sīkāk aplūkots lasīšanas traucējumi, kuru ir visbiežāk manāmie un kā tie izpaužas, galveno pazīmju raksturojums, kā arī pirmsskolas izglītības bērnu raksturojums.

Darba otrajā daļā, empīriskajā, tiek apkopots pētījums, kas ir veikts ar bērniem izpildītajās rotaļnodarbībās. Tiek salīdzinātas bērnu prasmes pirms un pēc noteiktajām rotaļnodarbībām, noskaidrots, kas vairāk palīdz uzlabot lasītprasmi. Darba noslēgumā ir darba analīze par šī eksperimenta rezultātiem, kura apstiprina darba sākumā izvirzīto pētījuma hipotēzi. Tiek veikti secinājumi par darba gala rezultātu.

Darbs sastāv no titullapas, anotācijas gan latviešu, gan angļu valodā, ievada, satura, teorētiskās daļas, kas sastāv no 3 apakšnodaļām, empīriskās daļas, kas sastāv no 3 apakšnodaļām, secinājumiem, literatūras un citu avotu saraksta un 5 pielikumiem. Darba kopējais apjoms ir 30 lpp, tā sastāvā ir 6 attēli, 3 tabulas un 20 literatūras avoti.

Atslēgas vārdi: lasītprasme, valoda, 6 -7 gadus veci bērni, rotaļnodarbība, pirmsskola.

Anotation

Qualification thesis "Promoting literacy in 6-7 year olds". Author of the work Līga Gudrā. The aim of the thesis is to study the changes in literacy through play activities, what it was before and what it is after play activities, improving literacy in preschool children of the third age.

The first part of the theoretical part of the work examines literary works from different sources of educators and psychologists on literacy, discusses the popular reading disorders that hinder the development of modern children, discusses in more detail the reading disorders that are most noticeable and how they manifest themselves, the characteristics of the main signs, as well as the characteristics of preschool children.

The second part of the paper, the empirical part, summarises the research that has been carried out with the children in the play activities. The children's skills are compared before and after the identified play activities, and it is found out what helps more to improve reading skills. The paper concludes with an analysis of the results of this experiment, which confirms the research hypothesis put forward at the beginning of the paper. Conclusions are drawn on the final result of the work.

The thesis consists of a title page, an annotation in both English and Latvian, an introduction, a table of contents, a theoretical part consisting of 3 subsections, an empirical part consisting of 3 subsections, conclusions, a list of references and other sources and 5 appendices. The total volume of the work is 30 pages, it contains 6 pictures, 3 tables and 20 references.

Keywords: literacy, language, children aged 6 -7 years, play, pre-school.

Saturs

Ievads	5
1. Lasītprasmes veicināšana pedagogu un psiholoģu atziņās	7
1.1. Lasītprasmes vispārīgs raksturojums	7
1.2. Lasīšanas traucējumi un pazīmes	10
1.3. Vecākā pirmsskolas vecuma bērnu un lasītprasmes raksturojums.....	11
2. Lasītprasmes veicināšana 6 – 7 gadus veciem bērniem caur rotaļnodarbībām.....	14
2.1. Rotaļu jeb rotaļnodarbību iedalījums un to daudzveidība, pētījumā izmantotās rotaļnodarbību raksturojums un organizācija	14
2.2. Pētījumā iesaistīto bērnu raksturojums un pētījuma praktiskā norise	19
2.3. Pētījuma rezultātu apkopojums un analīze	23
Secinājumi	28
Izmantotā literatūra	30
PIELIKUMI	31

Ievads

“Lasītprasmes attīstība ir svarīga jūsu bērna vispārējai attīstībai . Tas ir tāpēc, ka lasītprasme ir pamats, lai gūtu panākumus skolā, socializējoties ar citiem, risinātu problēmas, pieņemtu lēmumus, kļūtu neatkarīgas, pārvaldītu naudu un strādātu” (Jansone, 2013).

“Tikai valodiskajā darbībā, kurā bērns apgūst noteiktu valodas normu, veidojas un darbojas valoda kā zīmju sistēma kopumā” (Miltiņa, 2017, 5).

“Lasītprasme 21. gadsimtā ir būtisks faktors, kas uzlabo cilvēka dzīvi un veicina viņa izaugsmi” (Zariņa, 2019, 1).

Atskatoties vēsturē, ļoti daudz mācīja lasītprasmi, tā bija galvenā lieta, jo pārsvarā ciltis mācēja tikai runāt, bet neprata lasīt. Lasīt mācījās tikai augstākās klases personas, kuri spēja to atmaksāt. Zemāko klašu cilvēkiem ar to bija grūtības, jo tiem nebija līdzekļu. Bet vēlāk izveidojās tautskolas, kurās arī sāka mācīt lasītprasmi zemāko klašu tautām.

Kā ar lasītprasmi ir tagad, mūsdienās?

Mūsu laikā ļoti strauji attīstās zinātne un tehnika, tās tiek ieviestas it visur, bez tām 21.g.s. nevar izdzīvot. Mūsdienās it viss ir elektroniski pieejami, grāmatas, rēķini, filmas un tā tālāk.

Kvalifikācijas darba autore prakses laikā saskarās ar diezgan bēdīgu ainu, bērni neprot vairs pat pamatus, audzēkņiem ir grūtības pat ar pašu vienkāršāko, burtiem, tie nespēj atpazīt, 3 vecumposma bērniem ir grūtības izrunāt vārdus pa zīlēm, vai pie vainas ir tehnoloģijas, kuras ir apņēmušas pasauli?

Ko darīt šādā situācijā?

Bērni jau uzaug ar tehnoloģijām viss apkārt, jau no dzimšanas fonā ir vecāku mobilie telefoni, bērni neprot domāt vairākas izejas, spēj domāt tikai vienu versiju lietai, neprot atrast apkārteju. Darba autore atceras, ka agrāk būvēja mājas vai pilis no segām un krēsliem, ja nebija krēslu bērni ņēma un meklēja tam risinājumu, tagad bērni nespēj pat to iedomāties.

Pētījuma priekšmets: Pirmsskolas vecuma bērnu lasītprasmes attīstība.

Pētījuma mērķis: Teorētiski un praktiski izpētīt trešā vecumposma pirmsskolas bērnu lasītprasmes veicināšanas iespējas pedagoģiskajā procesā ar rotaļām un darbībām.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt dažādu pedagogu un psihologu atziņas par lasītprasmes veicināšanu pirmsskolas vecuma bērniem.
2. Raksturot lasītprasmes līmeni trešā vecumposma pirmsskolas bērniem
3. Raksturot rotaļas un papildu darbības, kā lasītprasmes veicinošu pedagoģisku paņēmieni to daudzveidībā
4. Noteikt trešā posma pirmsskolas vecuma bērnu vērtēšanas kritērijus.
5. Noteikt reālo lasītprasmes līmeni

Pētījuma hipotēze: Pirmsskolas vecuma bērnu lasītprasmes apguve notiek veiksmīgāk, ja:

- Mācību procesā tiek izmantotas piemērotas vecumposma rotaļas:

- Bērnu interesēm piemērotu rotaļu izvēle veicina bērnu līdzdalību lasītprasmes apgūšanai.

Pētījuma metodes:

Teorētiskās – pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīze:

Empīriskās:

- Pedagoģiskais novērojums;
- Pedagoģiski eksperimentālā darbība;

Analītiskā – iegūto datu analīze.

Pētījuma bāze: “X” pirmsskolas izglītības iestādes 21 trešā vecumposma grupas bērni

Pētījuma struktūra: Ievads, galvenā daļa, secinājumi, izmantotās literatūras saraksts, pielikumi.

1. Lasītprasmes veicināšana pedagogu un psihologu atziņās

1.1. Lasītprasmes vispārīgs raksturojums

Literatūrai ir ļoti svarīga loma cilvēku personības veidošanā, tikumisko vērtību izkopšanā, nacionālās identitātes izprašanai, estētisko jūtu kopšanai. Folklorā un daiļliteratūrā ir bagātīgi pilna krātuve, tajā var meklēt nezināmo un zināmo, var gūt atbildes un izprast līdz galam neizprasto. Lasītprasmē ir sabiedrības locekļu viss lielākais stūrakmens, jo no lasītprasmes apguves ir atkarīga visa cilvēka dzīve un viņa vieta šajā sabiedrībā.

Tādēļ visā pasaulē un, protams, Latvijā pedagogi un psihologi ir vairāk pievērsuši uzmanību lasītprasmes izpētei, tās kavējošo un attīstošo faktoru analīzei.

Uzsākot skolas gaitu, audzēknim lasītprasmē noderēs ne tikai latviešu valodas un literatūras stundās, bet tā arī noderēs matemātikas, mūzikas, sociālo zinību un visos citos priekšmetos. Tā ir cilvēka "labā roka" ar kuru palīdzību visu varam saprast un turpināt darbu uz priekšu. Tādēļ bērnam dodoties uz izglītības iestādi prasa noteiktu lasītprasmes attīstības līmeni. Trešā vecumposma bērniem pirmsskolas izglītības iestādē pievērs ļoti lielu uzmanību tieši lasītprasmei.

Vairāki speciālisti sniedz secinājumus par lasītprasmes jēdziena izpratni, ko izsaka šis saliktenis "lasītprasmē", īpašu ieskatu ir sniegusi Auziņa (Auziņa, 2014, 3).

Tā kā lasītprasmes apguvei ir daudz un dažādi veicinošu, attīstošu faktoru, tā ir cieši saistīta ar bērna fizisko un morālo attīstību, briedumu attiecīgajā vecumā, vislielākā nozīme tiek uzsvērtā uz bērna kopīgo attīstību kopsavilkumā, jo tas katram bērnam ir atšķirīgs.

Apzinoties to, ka lasītprasmē ir cilvēka personības veicinošais faktors, tas pilnveido veidošanos un zināšanas, tātad – kas tad vispār ir lasītprasmē mūsdienās, šajā 21.g.s. izpratnē.

Autore Auziņa savā rakstā "Kas ir laba lasītprasmē un kā to veidot?" saka, ka jēdziena galvenais apzīmējums latviešu valodā veidots ir no diviem vārdiem "lasīt" un "prasmē" (Auziņa, 2014, 3).

Kas tad ir šo abu vārdu nozīme, lasīt nozīmē spēju savienot burtus zilbēs, zilbes vārdos un vārdus teikumā. Bet prasmē ir spēja to izdarīt bez liekas aizķeršanās, tā plašāk sakot, spēja prast lasīt, kopumā sanāc tā lasītprasmē.

Auziņa savā rakstā stāsta par pirmā salikteņa daļu "lasīt" definīciju, ka lasīšana tiek raksturota kā sarežģīta domāšanas prasmē zīmju uztveršanai un to veidojošo jēdzienu artikulācijai. Lasīšanas svarīgie aspekti ir prasmē un māka sekot līdz ar acīm, jēga saprast uztverto un redzēto, prasmē novērtēt (Auziņa, 2014, 3). Šī definīcija sevī ietver abas salikteņa daļas – lasīt, prasmē, kurš arī izveido to galveno salikteni – lasītprasmē, teksta uztveršana un saprašana. Bet, protams, ir vēl otra jēdziena definīcija, kurā paskaidro prasmē, tā norāda uz māku veikt darbu kvalitatīvi, atbilstoši apjomam. Prasmē ir zināšanu un darbību apguve noteiktā pakāpē, kas ļauj to turpmāk izmantot, mērķtiecīgi un atbilstoši līmenim (Auziņa, 2014, 3).

Vēl šī autore pamatojoties uz cita autora, Perkina (Perkin), atziņām, lasītprasmē apraksta, kā visaptverošu spēju izprast, izmantot, pārdomāt rakstu valodas formu, lai iegūtu personīgo un sociālo pildījumu, lasītprasmē tiek raksturota kā cilvēka spēja veidot un pilnveidot attiecības ar rakstīto un izlasīto vārdu. (Auziņa, 2014, 3)

Termins, lasītprasme, sevī ietver divus atsevišķus šķīrumus “mācēt lasīt” un “būt lasītājam”, tātad atšķirība ir tikai starp vienkārši lasītpratēju un lasītāju ar jau lielu, zināmu pieredzi (Auziņa, 2014, 3).

Darba autore šo jēdzienu “lasītpratējs” saprot lasītāju ar lielu pieredzi, kurš apzinās lasīšanas principus, izprot izlasītā saturu, atpazīst vārdus, spēja pievērst uzmanību izlasītā saturam. Turpretī lasītāja iesācēja uzmanība veltīta, galvenokārt, lasīšanai un tās tehnikai.

Darba autore vēl uzskata, ka lasītprasmes apguve ir ļoti sarežģīts un ilgietilpīgs process, jo šajā procesā notiek mijiedarbība starp lasīt mācīšanos un lasīšanu, lai mācītos. Lasīšana, lasīt mācīšanās, sevī ietver daudz un dažādus procesus, prasmī atpazīt burtus, zilbes un to savilkšanu kopā, vārdu atpazīšana un to izlasīšana, teikumu un to jēgu.

Tūbele savā grāmatā raksta, lai pareizi apgūtu burtus ir nepieciešams zināmi priekšnosacījumi:

- Jāprot pareizi izrunāt skaņas;
- Jābūt izveidotām prasmēm skaņas diferencēt pēc dzirdes;
- Bēnam jābūt priekšstatam par fonēmu, jāprot atšķirt šīs runas skaņas un izdalīt tās no runas plūduma, lai izdalītu skaņu no vārda, bēnam jāprot sadalīt vārdus zilbēs, zilbes – atsevišķās skaņās – patskaņos un līdzskaņos;
- Jābūt prasmei atšķirt burta redzes tēlu, noteikt grafiskos attēlus (Tūbele, 2008, 27).

Vēl šī autore savā grāmatā izsakās, ka lasīšana ir sarežģīts psihofizioloģisks process, kā pamatā ir sarežģīts mehānisms, kur mijiedarbojas redzes, runas kustību un dzirdes analizatori.

Viens no svarīgākajiem aspektiem ir jēdzieniskais (izpratnes summa):

- Visu vārdu nozīme tiešā un pārnestā nozīmē;
- Katra teikuma saturs un jēdzieniskā saikne starp teikumiem;
- Saikne starp rindkopām, teksta daļām;
- Visa satura domas izpratne un sava attieksme pret izlasīto.

Bērns – pareizi izlasot vārdus, teikumus, tekstus, ne vienmēr saprot tos (Tūbele, 2008, 30).

No minētā var secināt to, ka process līdz labai un tekošai lasītprasmes apguvei ir sarežģīts un garš mācību process.

Paša bērna personība attīstās jau no mazotnes, bet lielu daļu iemāca pirmsskolas vecumā, jo pirmsskolas iestādē bērni apgūst cilvēku sociālo pieredzi saskarsmē un sadarbībā ar vienaudžiem, pieaugušajiem, galvenokārt, tas notiek ģimenē un tās vidē. Tajā tiek iegūta pieredze, veidojot emocijas, jūtas, iemaņas, prasmes, paradumus, kā arī zināšanas dinamiskā sistēmā. Šīs visas lietas ietver sevī tālāko procesu, interesi par grāmatām, lielākoties par tekstu, vēlmi iemācīties un saprast tekstu vispārīgi un to domu, tā jēgu. Jo bērns šķirstot grāmatu, žurnālu, avīzi sāk pievērst uzmanību attēliem, sākt izteikt savas domas par attēlā attēloto.

Pēc būtības, bēnam pašā sākumā nav vajadzīga formāla mācīšanās, ja vien bērna apkārtējā vidē ir pieaugušā izrādītas darbības, situācijas, kurā tiek izmantotas grāmatas, avīzes,

žurnāli, jo tiek piešķirtas vizuālas darbības un bērns tās sāk ievērot un atdarina, sāk uzdot dažādus jautājumus un cenšas lasīt un pētīt.

Pēc izlasītā var analizēt salikteni, lasītprasme, lasīšanu var raksturot kā – skaņu, rakstu, teksta, simbolu, saprašanu un uztveršanu, izteikšanu ar skāņām, zilbēm, vārdiem, teikumiem un tā tālāk. Prasme veidojas dažādos veidos – atkārtojot un pilnveidojot vingrinājumus, to var uzlabot un pilnveidot bezgalīgi, jo vienmēr var vēl labāk.

Katrai prasmei ir jāspēj atrast sākumu, konkrētu robežu, kur sākās nākošai attīstības līmenis, jo vienmēr katram vecumposmam pirmsskolas izglītības iestādē ir atbilstošas prasmes, kur pēcāk izsaka citos jēdzienos – nepietiekamas prasmes, zemas prasmes, atbilstošas prasmes un padziļināti iegūtas prasmes.

Jēdziens lasītprasme, nozīmē spēju saprast un to pielietot rakstiskās valodas formās (Geske, Ozola, 2007, 19).

Katrā posmā ir savi uzdevumi un lasīšanas struktūra, tādēļ visus lasīšanas apguves procesu iedala četrās pakāpēs:

- skaņu un burtu apzīmējumu apgūšana;
- zilbju lasīšana;
- pāreja no analītiskā paņēmiena un sintezējošo lasīšanu;
- sintezējošā lasīšana (Tūbele, 2008, 27).

Lasītprasmei ir trīs dažādas attīstības stadijas:

- Logogrāfiskā stadija;
- Alfabētiskā stadija;
- Ortogrāfiskā stadija.

Šīs stadijas tiek izdalītas, lai palīdzētu precīzāk identificēt lasīšanas procesa elementus, ar kuriem katrs, konkrētais, bērns nespēj tikt galā, lai galu galā palīdzētu atrast pareizos paņēmienus un uzdevumus, kuri sniegtu labāku lasītprasmes apguvi (G. Rīds, 2017, 76 – 77).

Kaņepēja savā rakstā piemin, ka mūsdienās personības izpratnes pamatā ir vajadzīga atziņa, ka galvenā personības joma ir darbība, jo bērnam darbojoties rodas izpratne par pasauli, kā arī burtu un skaņu pasauli (Kaņepēja, 2012, 167).

Aplūkojot lasītprasmes zinātnisko raksturojumu pagājušā gadsimta 50. gados un 60. gadu pirmajā pusē lasītprasme tiek skaidrota, kā noteiktas uzvedības apguve ārējo stimulu ietekmē, kā fizioloģisks process, atsevišķu darbību secīgs, noteikts process. Šajā periodā tika uzskatīts, ka lasītprasmes apguve bērnam jāuzsāk tikai skolā, jo tad bērns tam ir fizioloģiski gatavs. Šajā laikā tika uzskatīts, ka labvēlīgā, ar lasāmo materiālu bagātā vidē un tad bērns lasītprasmi apgūst dabīgā ceļā. Turpmākajos gados attieksme pret lasītprasmi kritiski mainījies, varētu teikt tika pievērsta īpašāka un nopietnāka attieksme. 20. gs 70. – 80. gados tika pausts uzskats, ka lasītprasme bērnam ir nepieciešama, lai varētu sekmīgi uzsākt mācības skolā. Mīnētajā periodā, attīstoties psiholoģijai, kognitīvajai, un tās mācību teorijai, tiek pierādīts, ka lasīšanai nepieciešamās pamatprasmes nav iedzimtas un tās attīstībā, līdzās fizioloģiskajiem procesiem, uzmanība ir pievēršama arī kognitīvajiem procesiem. Smalkāk analizējot lasītprasmi atbilstoši kognitīvajai mācību teorijai, tika uzsvērta tādu fizioloģisko un psiholoģisko procesu nozīme lasītprasmes izaugsmē un tās attīstībā, kā uzmanības, atmiņu nobriešana un redzes analizatoru (Zariņa, 2013, 53/54).

20.gs 90. gadu otrajā pusē attieksme pret lasīšanas kvalitāti ir mainījusies, to nosaka moderno tehnoloģiju straujā ienākšana sadzīvē, bez tradicionālajiem tekstiem – grāmatām, žurnāliem, rakstiem – ienācis internets, daudz vairāk daudz un dažādas reklāmas, izkārtnes, etiķetes. Lielu nozīmi šajā laikā ieguvusi arī paša bērna motivācija lasītprasmes apguvē.

21.gs. par lasītprasmes kvalitātes galvenajiem rādītājiem vairāk netika uzskatīti lasīšanas temps, izpratne par saturu, pareizība, lasīšanas izteismīgums, bet gan procesa dziļākā būtība, bērna pozitīva attieksme pret lasīšanu (Zariņa, 2013).

1.2. Lasīšanas traucējumi un pazīmes

Kas ir lasīšanas traucējumi un kā tie rodas?

Pēc autores Tūbeles raksta, darba autore izprot, ka lasīšanas traucējuma pamatā ir psihisko funkciju nepietiekama attīstība, kas parasti nodrošina lasītprasmes apguvi normā, visnozīmīgākie aspekti - redzes analīze un sintēze, mutvārdu runa fonemātiskā analīze un sintēze, telpiskie priekšmeti (S. Tūbele, 2008, 38).

Lasīšanas traucējumiem ir visciešākā saikne ar mutvārdu runu un tās nepilnībām, logopēdiski traucējumi, nepareizu skaņu izrunāšana, par to piemin daudzi pētnieki savos darbos. Pārsvarā uzsverot, ka problēmas sagādā skaņu izruna, fonemātiskā uztvere, vārdu krājums, runas gramatikas nepietiekama attīstība, tas pārsvarā apgrūtina lasītā sapratnes traucējumus (S. Tūbele, 2008, 39).

Lasīšanas traucējumus var iedalīt četrās lielās grupās:

- Etiopatoģenētiskā;
- Simptomātiskā;
- Psiholoģiskā vai psiholoģiski pedagoģiskā;
- Klīniski patoģenētiskā (S. Tūbele, 2008, 41 – 42).

Kādas ir visierastākās kļūdas, kuras nosaka, ka ir lasīšanas traucējumi?

Specifiskās kļūdas:

- Nespēja lasot veikt vārda skaņu analīzi un sintēzi;
- Notiek specifiska burta aizstāšana un vārda struktūras kropļojums;
- Vārdu izlaišana, atkārtošana un lieku vārdu izlasīšana, kas tekstā nav minēts;
- Viena vārda aizstāšana ar citu;
- Nepietiekams lasīšanas temps, izlasītā izpratnes līmenis

Šīs pazīmju kopums nosaka, ka bērnam ir lasīšanas traucējumi, kas tālāk ietekmē lasītprasmes attīstīšanos (S. Tūbele, 2008, 51).

Bieži vien lasīšanas traucējumi rodas disleksijas dēļ. Kas tad ir disleksija un kā to pamanīt? Disleksija ir termins, ko daudzi lieto, bet ne vienmēr izprot tā nozīmi. Disleksiju ne vienmēr var viegli pamanīt un iegūt nepieciešamo pazīmju kopumu, pēc kura var konstatēt disleksiju. Rīds (Reid) savā rakstā terminu, disleksija, ar citu autora teikto skaidro, ka mācīšanās traucējumu, kas galvenokārt ietekmē spēju tekoši lasīt un rakstīt vārdus. Tās galvenās pazīmes ir traucējumi fonoloģiskās informācijas apstrādē, verbālajā atmiņā un vārdu apstrādes ātrumā, tā ietekmē virkni intelektuālo spēju (G. Rīds, 2017, 16).

Disleksija grūtības sagādā šādās jomās:

- Valodiskās informācijas audiālā un/vai vizuālā apstrādē;

- Fonoloģiskā izpratne;
- Mutiskās valodas prasmes un lasīšanas raitums;
- Īslaicīgā un darba atmiņā;
- Grūtības ievērot secīgumu un virzienu;
- Prasme darboties ar skaitļiem;
- Organizēšanas iemaņas

Koordinācija un motoriskās iemaņas arī var iekļaut pie traucējumu saraksta (G. Rīds, 2017, 16 – 17).

Disleksiju var manīt visās kultūrās, tā var būt cilvēkiem ar dažādiem attīstības līmeņiem, spējām un sociāli ekonomisko stāvokli.

Bieži vien ir novērojums, ka tādas cilvēkus novērtē ar zemāku vērtējumu. Kaut gan Rīds apraksta, ka tādi cilvēki, kuriem ir disleksija novērtē sevi pašu ar zemu pašvērtējumu, ka ir augsta stresa līmeņa, uzvedības traucējumi, vāji mācību rezultāti (G. Rīds, 2017, 17).

Bet Rīds šim terminam piedāvā savu variantu definīcijai – disleksijas terminu pielieto, lai aprakstītu un raksturotu cilvēkus, kuriem ir grūtības lasīt, rakstīt un/vai nosaukt vārdus pa burtiem. Parasti šiem cilvēkiem ir vidējs intelekta līmenis, retos gadījumos tas ir augstāks par vidējo līmeni. Tie parasti cieš mācībās un citi spēj pat izcelties mācībās, jo ir laba vizuālā atmiņa, kas palīdz vieglāk iegaumēt informāciju.

1.3. Vecākā pirmsskolas vecuma bērnu un lasītprasmes raksturojums

Kā redzams jau iepriekšējās nodaļās, bērnu sagatavošanai, tajā skaitā lasītprasmes apgūšana nav iespējams nodalīt no vispārējās attīstības – kā fiziskās, tā arī intelektuālās.

Bērns jau tiecas mācīties no zīdaiņa vecuma.

Vecākās pirmsskolas vecuma bērna intelektuālās attīstības, sociālās gatavošanās un emocionālās nobriešanas sensitīvais periods, kurā bez atbilstošas, vecumam piemērotas intelektuālās un garīgās, kā arī bez mērķtiecīgām pieaugušo rūpēm netiks piemēroti apmierināta bērna izziņas, saskarsmes, sadarbības, stimulācijas un citām vajadzībām, nenotiks spēju un iespēju attīstība.

No tā ir saprotams, ka bērnam ir nepieciešama attīstības kompleksi, lai visu audzināšanas darbi ir lietderīgi virzīt uz priekšu bērna sistemātisku mācīšanos. Liela nozīme ir pilnveidot runu, ka arī izmantojot bērna zinātkāri iemācīties elementārus paņēmienus.

Šajā periodā turpina attīstīties bērna vajadzības pēc emocionāliem kontaktiem, strauji attīstās bērna runa un pilnveidojas tēlainā domāšana, turpina attīstīties tieksme pēc apkārtējās priekšmetiskās pasaules izzināšanas un pēc saskarsmes ar tuvākajiem cilvēkiem. Priekšmetu un lietu izzināšana aizvien vairāk saistās ne vairs ar vajadzībām, bet arī ar izziņas procesu. Vecākajā posmā galvenais bērna domāšana ir rotaļnodarbības, jo ar tām ir aizraujošāks mācīšanās process, bērnam ir lielāka interese iemācīties un apgūt jaunas lietas un zināšanas. Bet svarīgākais rotaļnodarbībās ir tas, ka tās ir kvalitatīvas, iekšējā regulācija, uzmanība un iegaumēšana un ar tēmu saistītas motīvu attīstība.

Irbes un Linderbergas kopīgajā rakstā ir minēts, ka sešu gadu vecumā bērns sāk gatavoties intensīvākam mācību darbam, bērnam jābūt jau pēc iespējas pilnīgāk apgūt lasītprasmi. Šim nolūkam nepieciešams pievērst papildus uzmanību bērnu runas attīstībai. Autores uzsver, ka bērna apgūtās un vēl pilnveidojamās pašapkalpošanās iemaņas var ļoti palīdzēt runas pilnveidošanos un attīstību. Autores aplūko bērna gatavību skolai ciešo saistību ar fizisko attīstību, ar pašapkalpošanos (Irbe, Lindenberga, 2015, 137).

Runājot par šo vecumposma vecuma bērnu audzināšanu, tiek uzsvērts, ka šajā vecumā jāpievērš uzmanība bērnu psihes stāvokļa īpatnības, mijiedarbības starp iepriekšējo bērna attīstības periodu un nākamo, kas ir sākumskolas vecums.

Ja bērna vēlmes ir nepieņemamas, pieaugušie ir spiesti bērnam aizliegt un atteikt, vai pierunāt rīkot citādāk. Jo bērnam augstāka sociālā pieredze, jo viņam vieglāk pieņemt aizliegumus un sakārtot savu rīcību pieaugušo prasībām. Tieši motīvu attīstība ir nepieciešama tālākajām gaitām, tas nostiprina bērna morālo stiprināšanu, palīdz vieglāk pārdzīvot un pieņemt aizliegumus, atteikumus. Bērns tādā veidā izjūt pastiprinātu vēlēšanos sevi apliecināt ar pastāvīgu darbošanos, cenšas tos izrādīt darbībās ar priekšmetiem, sadarbojoties ar citiem.

Šī vecuma bērni vairāk apzinās savu, es. Pieaug pašapziņa, spēja novērtēt pieaugušā teikto un sāk saprast teiktā nopietnību un būtību, pievērš lielāku uzmanību arī pieaugušo vērtējumam. Kā arī pievērš lielāku uzmanību pozitīviem vērtējumiem, uzslavām, jo šajā vecumā pozitīvi vērtējumi bērnam ir daudz iespaidīgāks.

Svarīgi ir tas, ka jau no mazām bērnu dienām ģimene un pirmsskolas iestādes pedagogi pret bērnu izturētos ar uzmanību, lai spētu novērtēt bērnu dotos dabas talantus, kā arī trūkumus. Kā piemēru var minēt, ja bērnam patīk zīmējumi un pie tiem pavada ilgu laiku bez fiziskām aktivitātēm, ieteikt doties pārgājienos, pastaigās, rosinot bērnam attēlot savus zīmējumus dabā, tas veicinās attīstīties bērna talantam, kā arī veicinās attīstīties fiziskai aktivitātei. Fiziskā aktivitāte dod bērnam apgūt jaunas lietas, dzīvē nepieciešamas prasmes un iespējams, tas atklās jaunus talantus, kas iepriekš nebija pamanīts. Par to ka cilvēka attīstībai ir jānotiek mijiedarbībā ar līdzcilvēkiem un ap apkārtējo pasauli ir izteikušie daudzi 20. gs. domātāji. "Tikai ar mijiedarbi spējīgais dzīves raktuvē atradīs skaistāko" (Mauriņa, 2014, 11). Šajā vidē var atrasties tikai tie, kuri jau ir sasnieguši zināmu vispusīgas attīstības līmeni. Tāds cilvēks spēj dot pozitīvas emocijas, gan arī papildinot zināšanas un praktiskās iemaņas.

Runājot par vecākā pirmsskolas vecuma bērniem, tad šis ir vecums, kurā bērniem ir lielākā tieksme fantazēt un kustēties, apgūt kaut ko jaunu. Šī tieksme ir jāprot izmantot, lai bērnus ieinteresētu mācību procesos, apgūstot socializācijas procesus un jaunas prasmes apgūšanas, tajā skaitā ieskaitot arī lasītprasmi. Bērnus īpaši piesaista krāsaini plakāti, afišas, zīmējumi, tā ir pazīme, ka bērnam ir interese par burtiem un tā rodas spontāni (Inne, 2005, 6).

Izsekojot līdzī mazuli attīstībai no piedzimšanas brīža līdz skolas gaitas sākumam, atklājas tas, ka paralēli bērna fiziskajai attīstībai attīstās arī bērna morālais stāvoklis, tā saucamais, garīgā pasaule, maņas, viss kas ir nepieciešams, lai attīstītos valodas attīstībai, kas vēlāk palīdz attīstīt lasītprasmi (Zariņa, 2019, 1/2).

Ir svarīgi, lai mazulis sākot jau no savas dzīves pirmajām dienām justos brīvi, bez liekām stresa, sasprindzinājuma situācijām. Vēlāka valodas attīstībā ir svarīgi viss kas notiek un kā tas notiek, pat no pirmās barošanas reizes. Svarīgi ir bērna kontakti ar pieaugušajiem, to savstarpējais acu kontakts, jo mazulis tā spēj sazināties ar vecākiem, jo tajā momentā redz kā mamma vai tētis runā. Bērnu mācam tikai spēlējoties ar viņu, to vajag iegaumēt un atcerēties (Irbe, Lindenberg, 2015, 151).

Sākotnējie četri gadi cilvēka attīstībai ir visvarīgākie, jo tas ir laiks, kurā attīstās valoda, pirmā valoda un vispārīgs uzskats par valodas sistēmu. Tas ir ļoti vienreizējs un neatkārtojams process cilvēku dzīvē. Bērna valodas apgūšanai ir divi dažādi ceļi:

- Bērna dabiskajā, ikdienišķajā saskarsmē ar tuvākajiem un apkārtējiem pieaugušajiem;
- Vecāku un pedagogu organizētā mācību procesa rezultātā

(Auziņa, 2017).

Bērni jau piedzimst ar dabisku vēlmi apgūt valodu, jo viņiem ir dabiska tieksme uzturēt komunikāciju ar sev apkārtējiem. Tomēr valodu ir jāmācās, tā nav iedzimta lieta. Bērni vēlas iemācīties lasīt, bet lai iemācītos lasīt, tiem ir jācenšas un jārāda, ko spēj.

Bērns var iemācīties lasīt agrā vecumā, bet līdzās ar lasīšanas pamatu apguvi, zaudē interesi agrāk vai vēlāk par lasīšanas procesu.

Sākot mācīties lasīt, sāk pamazām saprast, ka valoda ir noteiktu zīmju sistēma, kur zīmes ir kā elementi, kuri nav nozīmīgi paši par sevi, spēj tik apzīmēt kaut ko ārpus sevis. Bērni pamazām saprot, kas šīm zīmēm jēga ir akustisks tēls, lasīšana ir šo zīmju tulkošana. Bērni pamana, kad viņi jau prot kaut ko lasīt un rakstīt, notiek kaut kas brīnumains, bar likt otram kaut ko darīt, ar viņu nemaz nesarunājoties, uztvert kāda cita domas, nemaz nedzirdot viņu runājam, iztēloties kādu ainu vai notikumu, to nemaz dzīvē neredzot (Auziņa, 2017).

Kvalifikācijas darba autore piekrīt Auziņas atziņai, bieži vien nevēlēšanās lasīt ir saistīta ar labas, vecumam atbilstošas bērnu literatūras trūkumu, bērns jūt, ka jaunā, aizraujošā pasaule, ko atklāj prasme lasīt, nesader kopā ar grūti izprotamo, jo bērns saprot to ka tā ir garlaicīga informācija ko grāmata sniedz. Tādā veidā bērns neredz jēgu turpināt lasīt un pilnveidot lasīšanu.

Kaņepēja, aplūkojot sagatavošanu skolai, izvirza šādus četrus aspektus:

- **Vai bērns grib mācīties?**

Ja bērnu interesē rotaļāšanās un rotaļlietas, nevis mācību process, tad bērns vēl nav sagatavots mācībām, jo viņam nav motivācija uzzināt un atklāt jaunu informāciju.

- **Vai jāprot lasīt?**

Bērnam ir jāatpazīst burti. Ir interese par lasīšanu un tas veidojas dažādā vecumā, tas ir nopietns bērna attīstības rādītājs. Tas veidojas un attīstās pieaugušo klātesamības dēļ, ja viņi to virza un atbalsta.

- **Vai bērns prot klausīties?**

Šis rādītājs ir saistīts ar gribas sfēras attīstību. Bērns vēlas klausīties tajā, ko lasa vai stāsta pieaugušie. Jo prasme klausīties ir cieši saistīta ar jautājumu uzdošanu par dzirdēto.

- **Vai bērnam ir interese par grāmatu?**

Ja bērnam ir interese, viņš uzdod jautājumus un vēlas uzzināt vēl un vēl vairāk, kamēr uzzina visu un spēj iztēloties, ilustrēt un saista ar lasīto (Kaņepēja, 2012, 13/14).

2. Lasītprasmes veicināšana 6 – 7 gadus veciem bērniem caur rotaļnodarbībām

2.1. Rotaļu jeb rotaļnodarbību iedalījums un to daudzveidība, pētījumā izmantotās rotaļnodarbību raksturojums un organizācija

Darba autore ir novērojusi situācijas, ka vecāki, tad kad tuvojas brīdis, kad bērnam būs jādodas uz skolu, pirmsskolas trešā vecumposma bērni, sāk uztraukties par to, vai viņu bērniem ir pietiekami laba lasītprasme un par attieksmi pret lasīšanu un grāmatām. Citi pat uzspiež lasīt grāmatas, tādā veidā spīdzinot bērnu. Tas tomēr nebija tik izplatīts šī pētījuma pētīto grupu vecākos. Vecāki nāca pie pedagogiem un uzdeva dažādu jautājumus, kā lai uzlabotu un veicinātu bērnu gribēt un vēlēties lasīt un veicināt lasītprasmes prasmi. Tika ieteiktas daudz un dažādas metodes, bet lielākoties bērnu vecāki tajos ieklausījās un tos izmantoja. Daži bērnu vecāki izvēlējās bērnus sūtīt pie privātskolotājiem, lai uzlabotu lasītprasmi.

Lai no kāda skata punkta mēs neaplūkotu pirmsskolas vecuma bērna attīstību un vajadzības, ir neiespējams un neizbēgami. Sīles un Volkovas kopdarbā ir sacīts tā, ka tāpat kā pieaugušo dzīvē liela nozīmē ir darbam, tik pat liela nozīme bērnam ir priekš rotaļām, tās nav vienkārši darbība bērnu ikdienā, bet tā iedarbojoties uz bērnu gan daudzveidībā, gan audzināšanā (Sīle, Volkova, 2011, 13).

Nodarbojoties ar rotaļnodarbībām bērns attīsta uzmanību, veicina domāšanu, atmiņu un uztveri, mācās darboties un izteikties, pilnveidot radošumu patstāvīgi.

Pieaugušie cilvēki, iesaistoties bērna rotaļnodarbībās palīdz bērniem atklāt dabas dotos talantu un dabiskā ceļā var motivēt un mērķtiecīgi virzīt bērna tālākās darbības, sākot no vienkāršākām uz sarežģītākām. Tādā veidā veicinot pilnveidošanos audzināšanas procesā, pieaugušajiem, gan vecākiem, gan audzinātājiem, ir iespēja daudz vairāk iedziļināties un izprast bērnu intereses, vajadzības, tieksmes, saprast, kuras ir bērnu tās jomas, kas ir viņu stiprās puses, kas padodas vislabāk, kā arī piestrādāt pie tām, kuras nepadodas tik labi. Ar rotaļnodarbības palīdzību, var veicināt bērnu tālāk dzīvē nepieciešamās prasmes, it īpaši, šī darba pētījuma galveno prasmi – lasītprasmi. Rotaļnodarbības nav tikai laika pavadīšana, tās ir nopietnas dzīves mācības, lai iegūtu pieredzi organizēšanā un palīdzēt aktualizēt vērtības.

Stangaine savā darbā ir minējusi, ka rotaļa ir tā darbība, kas 21. gs. palīdz realizēt svarīgākos dzīves nosacījumus – mācīties zināt un darīt, prasmi sadarboties un būt sev pašiem (Stangaine, 2016, 16).

Šajā laikā Latvijas pedagoģijas zinātnieki un praktiķi, kā arī pirmsskolas izglītības iestādes darbinieki ir nonākuši pie atziņām, ka rotaļnodarbība līdz šim brīdim ir ļoti izmantota kā bērnu domāšanas līdzeklis, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, kad bērniem deva daudz darba lapas un grāmatas.

Stangaine ir izpaudusi savas pārdomas par akcentiem bērnu audzināšanu mūsdienās. Viņa apraksta, ka iemācīts burts nav galvenais sasniegums, bet gan tas, ka bērns nododas zinātkārei, ka viņš sevī vēlas attīstīt darboties, izteikties un radīt (Stangaine, 2016, 16).

Runājot par bērniem, kas ir vecākā pirmsskolas vecumā, ir uzsvērts, ka šajā vecumā esošajiem bērniem ir lielāka tieksme kustēties un fantazēt, izrādīt to.

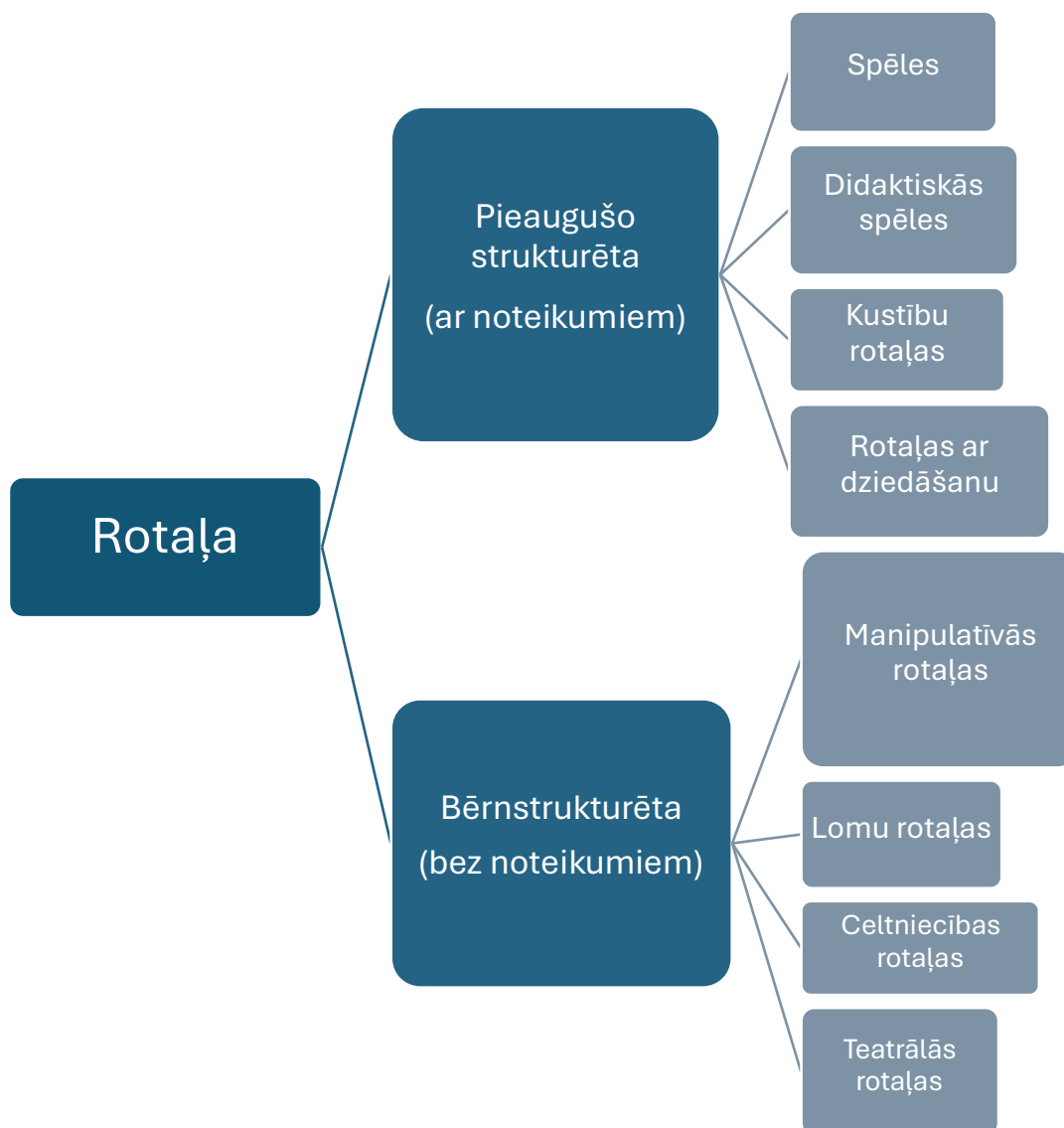
Rotaļas būtības skaidrojumā vairāk tiek uzsvērtā bērna brīvība un rotaļu izklaidējošais raksturs un tās dalībnieku jaunrade (Stangaine, 2015, 25).

Kas tad ir rotaļnodarbība?

Tā ir **rotaļas** un **spēles** salikums, kas ir saistīts ar uzdevumu noteikumiem, konkrētiem momentiem, sociālo mijiedarbību starp spēles dalībniekiem. Dažādām tautām pret šiem jēdzieniem ir dažāda attieksme, jo ir grūti novilkt stingru robežu starp šiem abiem jēdzieniem, jo tie ir līdzīgi un tādēļ jaunajā literatūrā vienmēr ir cieši saistīti kopā (Sīle, Volkova, 2015, 11/12).

Bet autores, Stangaines, darbā var aplūkot atšķirību starp dažādām bērna darbībām, kuras tiek apzīmētas ar šiem jēdzieniem - rotaļa, spēle. Rotaļas, kurās bērni paši izdomā sižetu, tēlus sauc par bērnustrukturētām, bet spēles, kurās ir noteikumi, kurus ierāda pieaugušie, sauc par pieaugušo strukturētām rotaļām (Stangaine, 2015, 26).

Tādēļ, ka rotaļas pēc satura ir atšķirīgas, tās tiek sagrupētas pēc struktūras un tālāk pēc tās satura un darbošanās veida. Rotaļas tiek iedalītas: (sk. 1. attēlu).

1. attēls. Rotaļu iedalījums. (Stangaine, 2015, 27)

Šī darba autore secina, ka tomēr šis iedalījums ir diezgan nosacīts, jo bērnu rotaļas ir daudzveidīgas, ka pat citreiz tās nav iespējams pievienot kādām no šīm noteiktajām grupām.

21. gs. raksturīgā lasītprasmes izpratne ietver sevī pozitīvu attieksmi, pret lasīšanu, kas ir apvienota ar lasīšanas prasmju apguvi, tehnisko, izlasītā izpratni un vēlmi turpināt apgūt lasīšanu (Zariņa, 2013, 59).

Lai pirmsskolas izglītības iestādē bērni apgūtu pietiekami labi lasītprasmes pamatus, ir izstrādāta “Pirmsskolas izglītības mācību satura programma”, kurā ir izvirzīti konkrēti uzdevumi, lai veicinātu lasītprasmi, bet ir jāņem vērā, ka bērni ir gatavi iemācīties lasīt, bet viņi to nevēlas darīt formāli, standartu noteiktās zināšanās un prasmēs, kas nav saistīti ar reālo pasauli un pieredzi. Bērnu pieredzes un darbības ir cieši saistītas un viena ar otru mijiedarbojas kopā ar rotaļām, tajā skaitā arī lasītprasmes apguvi apgūstot caur rotaļnodarbībām (Zariņa, 2013, 58).

Lai pirmsskolas izglītības iestādē bērni apgūtu lasītprasmes pamatus “Pirmsskolas izglītības mācību satura programmā” ir doti konkrēti uzdevumi lasītprasmes veicināšanai (VISC, 2020).

Lai noskaidrotu bērnu lasītprasmes attīstības līmeni jeb pakāpi, darba autore ir izstrādājusi sekojošus lasītprasmes vērtēšanas kritērijus, rādītājus un vērtējuma līmeņus (skatīt 1. tabulu):

1. tabula. Pētāmās grupas kritēriji, to rādītāji un vērtēšanas līmeņi

Kritēriji	Rādītāji	Vērtējuma līmeņi
Runā vienkāršos, latviešu valodas gramatikas normām atbilstošos teikumos	• Runā vienkāršos, gramatiski pareizi veidotos teikumos	3
	• Daļēji runā gramatiski pareizi veidotos vienkāršos teikumos	2
	• Nespēj izteikties vienkāršos, gramatiski pareizi veidotos teikumos	1
Izprot pedagoga lasīto un spēj par to pastāstīt	• Izprot pedagoga lasīto tekstu un patstāvīgi veido teksta turpinājumu	3
	• Daļēji izprot pedagoga lasīto tekstu un veido teksta turpinājumu ar pedagoga palīdzību	2
	• Vāji izprot pedagoga lasīto tekstu un nespēj veidot teksta turpinājumu	1
Saklausa skaņu secību vārdā, nosauc tās	• Spēj saklausīt skaņu secību vārdā, spēj tās nosaukt	3
	• Daļēji spēj saklausīt skaņu secību vārdā, spēj tās nosaukt	2
	• Nespēj saklausīt atsevišķas skaņas un tās nosaukt	1
	• Pazīst visus iespēstos burtus tekstā	3

Pazīst visus iespēstos burtus tekstā	<ul style="list-style-type: none"> • Pazīst lielāko daļu iespēstos burtus tekstā 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • Pazīst tikai sava vārda burtus 	1
Izrāda interesi par lasīšanu	<ul style="list-style-type: none"> • Izrāda interesi par lasīšanu, jo atpazīst visus iespēstos burtus 	3
	<ul style="list-style-type: none"> • Daļēji izrāda interesi par lasīšanu 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • Neizrāda interesi par lasīšanu, jo atpazīst tikai dažus iespēstos burtus 	1
Spēj atšķirt pedagoga lasītā teksta noskaņu	<ul style="list-style-type: none"> • Atšķir pedagoga lasītā teksta noskaņu 	3
	<ul style="list-style-type: none"> • Daļēji atšķir pedagoga lasītā teksta noskaņu 	2
	<ul style="list-style-type: none"> • Neatšķir pedagoga lasītā teksta noskaņu 	1

Vērtējuma punktu izskaidrojums:

- 3p. – bērns ir apguvis vai apguvis padziļināti;
- 2p. – bērns turpina apgūt;
- 1p. – bērns ir sācis apgūt.

Bērniem ir vajadzīgs pakāpeniski pilnveidot:

- Klausīšanos;
- Runāšanu;
- Lasīšanu.

Prasme **klausīties** ir jāattīsta pirmā, tādēļ darba autore ir izvirzījusi divus kritērijus bērnu klausīšanās prasmju izvērtēšanai. Trešā vecumposma bērniem ir jāprot:

1. Saklausīt skaņu secību vārdā un nosaukt tās;
2. Spēj atšķirt pedagoga lasītā teksta noskaņu (Pirmsskolas izglītības mācību satura programma, 2020).

Klausīšanās prasmju attīstībai praksē lietderīgas izrādījās šīs rotaļas/rotaļnodarbības:

“Pasaku ābece”

Pedagogs lasa Stārastes “Pasaku ābeci”. Pasakā ir rakstīts par konkrētu burtu, šajā gadījumā tas bija burts “S”. Pasakā šī skaņa bieži atkārtojās, bērniem bija jādzird un jānosauca burts, kas apzīmēja minēto burtu. Dzirdot noteikto skaņu bērniem bija jāveic kustība – plaukstu sasišana. (Stāraste, autore)

“Nosauc vārdu ar noteikto sākuma burtu skaņu”

Bērni nosēžas aplī. Tiek izvēlēts noteikta burta skaņa un bērniem bija jānosauca vārds, kas sākās ar šo skaņu, nosaukšanas brīdī bērns pieceļas kājās. Šajā gadījumā tika izmantota skaņa “P”. (autore)

“Īss vai garš patskanis”

Pedagogs aicina bērnu sastāties aplī. Katrs bērns rindas kārtībā nosauc vārdu, kurš sākas īso vai garo patskani (a, ā, e, ē, i, ī, u, ū). Ja nosauktā vārda pirmais burts ir īsais patskanis, tad visi bērni pietupas, bet ja ir garais patskanis, tad pastiepj uz pirkstgaliem. (autore)

Prasme **runāt** veicina valodas attīstību, paplašina vārdu krājumu un veicina pareizu skaņu izrunu. Tādēļ darba autore ir izvirzījusi divus kritērijus, kuri ir jāapgūst, lai attīstītos tālāk valoda:

1. Runāt vienkāršos, latviešu valodas gramatikas normām atbilstošos teikumos;
2. Izprast pedagoga lasīto un spēt par to pastāstīt (Pirmsskolas izglītības mācību satura programma, 2020).

Šo prasmi vislabāk veicināja runas attīstību, šīs rotaļnodarbības:

“Mana ģimene”

Nodarbības sākumā pedagogs nolasa dzejoli par ģimeni, mudinot bērnus tajā ieklausīties. Pēc tam pedagogs uzdod jautājumu, lai noskaidrotu, ka bērni ir sapratuši un pēc tam mudina viņus izteikties un pastāstīt dzejoļa iespējamo turpinājumu. (autore)

“Es un mana ģimene”

Pedagogs sākumā pastāsta par sevi par savu ģimeni, cik ģimenes locekļi ir viņas ģimenē. Pēc tam uzdodot jautājums liek pastāstīt bērniem par viņiem un viņu ģimenēm. Kā piemērs, mani sauc ..., man ir mamma un tētis, nosauc viņu vārdus, pastāsti cik viņiem ir brāļu vai māsas, nosauc viņu vārdus, apraksta vizuāli dzīvesvietas izskatu un piederību valstij (autore).

“Pastāsti par attēlu”

Katram bērnam tiek iedota attēlu kartīte, par kuru viņam ir jāpadomā, jāizdomā un vēlāk pēc tam jāpastāsta pārējiem bērnudārza biedriem, kā arī pedagogam. Jāpastāsta kas ir attēlots kartiņā un jāizstāsta izdomāts teksts par to (autore).

Darba autore trešā vecumposma bērniem **lasīprasmes** izvērtēšanai izvirza šādus kritērijus:

1. Pazīst visus iespiestos burtus tekstā;
2. Izrāda interesi par lasīšanu (Pirmsskolas izglītības mācību satura programma, 2020).

“Logopēdiskās zilbju mājiņa”

Katram bērnam priekšā ir nolikta bilžu mājiņa, lasi burtus, lasi zilbes, izrunā vārdus, veido teikumus, nosaki skaņas vietu vārdā (Logopēde Evita Barkane) (skatīt 4.pielikumu).

“Burtu kartītes”

Katram bērnam ir iedota kartīte ar konkrētu burtu, tad viņi lasa uzrakstīto tekstu un uzdod jautājumu par nākošo alfabēta secībā esošo burtu (autore) (skatīt 3.pielikumu).

“Burti, zilbes, vārds”

Bērniem ir nolikts priekšā bildes kartīte, kur ir attēlota lieta, piemēram, grāvis, tad vārds ir sadalīts pa zilbēm un burtiem (autore) (skatīt 2.pielikumu).

2.2. Pētījumā iesaistīto bērnu raksturojums un pētījuma praktiskā norise

Pētījums par rotaļnodarbības lietderību 6 – 7 gadus veciem bērniem lasītprasmes veicināšanā tika veikts Tukuma novada “X” pirmskolas izglītības iestādē. Pētījumā piedalās 21 bērni, no tiem 12 zēni un 9 meitenes.

Pētījuma laikā tika novērotas bērnu spilgtākās rakstura iezīmes. Bērnu vārdi ir mainīti.

Ritvars (6g. 3m.) – drošs, skaļš, patīk izrādīties, būt pirmajam, valdošs. Patīk automašīnas un sportot. Daļēji prot atpazīt iespiestos burtus. Izrāda interesi par sev ieinteresējošām lietām. Daļēji izrāda interesi par grāmatām, daļēji spēj nosaukt skaņas. Apmeklē logopēdu, jo ir grūtības izteikt pareizas skaņas.

Raivo (6.g. 4m.) – ļoti runātīgs, zinātkārs, aktīvs. Patīk daudzas un dažādas lietas. Atpazīst iespiestos burtus. Izrāda interesi par grāmatām, bērns kurš jau prot rakstīt. Spēj nosaukt skaņas. Spēj daudz pastāstīt par sevi un sev zināmiem cilvēkiem, plašs vārdu krājums.

Edgars (6g.) – atraktīvs, neiesaistās strīdos, apzinīgs. Patīk pastāvīgi spēlēt. Atpazīst iespiestos burtus. Izrāda interesi par mācību materiāliem, labprātīgi piedalās rotaļnodarbībās. Spēj nosaukt gandrīz visas skaņas.

Kristaps (6g. 1m.) – runātīgs, patīk darīt blēņas. Atpazīst iespiestos burtus. Izrāda interesi par grāmatas, kura ir par mašīnām, dzīvniekiem. Patīk celt mājas no koka elementiem. Spēj nosaukt visas skaņas.

Andris (6g.) – noslēgts, kluss, mierīgs, bet ja nokaitina spēj aizsvilties. Atpazīst lielāko daļu no iespiestajiem burtiem. Patīk spēlēt ar mašīnām, aizraujas ar fantāziju. Spēj nosaukt visas skaņas.

Roberts (6g.) – noslēgts, mierīgs, nāk no krievvalodīgas ģimenes, latviski runā, bet ir grūtības saklausīt skaņas un pateikt to citiem. Patīk dziedāt, citreiz paspēlēt ar mašīnām un koka elementiem, puzzles likšanu. Izrāda intereses par grāmatām, it īpaši attēliem. Nespēj atpazīt iespiestos burtus. Apmeklē logopēdu, jo ir lielas grūtības ar lasītprasmi un burtu atpazīšanu un skaņu izteikšanu.

Jānis (6g. 4m.) – komunikabls, jautrs, aizraujas ar dejošanu. Patīk piedalīties ārpus pirmsskolas iestādes pulciņos. Izrāda intereses par grāmatām, patstāvīgi paņem grāmatas un mēģina patstāvīgi tās izlasīt. Atpazīst iespiestos burtus. Spēj nosaukt visas skaņas.

Markuss (6g. 1m.) – patstāvīgs, mierīgs. Aizraujas ar lego likšanu. Atpazīst iespiestos burtus. Izrāda interesi par burtu esamību un to pareizu lietojumu, prot atrast atbilstošos burtus skaņai dotajā tekstā. Spēj nosaukt visas skaņas.

Gatis (6g.) – sapņotājs, jautrs. Izrāda intereses par automašīnām, atpazīst visas marķas, bet neprot atpazīt burtus. Spēj nosaukt skaņas ar pieaugušo palīdzību, tas prasa ilgāku laiku nekā citiem. Apmeklē logopēdu.

Mārtiņš (6g.) – mazākais bērns, jauks, mīļš, īsts spridzeklis, patīk būt pirmajam. Aizraujas ar futbolu. Spēj atpazīt iespiestos burtus un nosaukt skaņas. Apmeklē logopēdu, saistībā ar nepareizu žokļu sakodienu.

Ričards (6g.) – ļoti atraktīvs, patīk daudzveidīga sporta veidos, dzied. Spēj atbildēt uz uzdotajiem jautājumiem, spēj izdomāt teksta turpinājumu. Atpazīst burtus un nosaukt skaņas.

Oskars (6g. 2m.) – interesants, brīvdomātājs, patīk spēlēt, zīmēt un būvēt. Atpazīst iespiestos burtus, spēj nosaukt skaņas.

Kitija (6g.) – izteikta līdere, valdoša, jābūt visur pirmajai. Apmeklē logopēdu, dažu skaņu nepareizu izrunāšanu dēļ. Aizraujas ar lomu spēlēm, patīk dziedāt, skriet. Daļēji atpazīst burtus un ir grūtības izrunāt noteiktas skaņas.

Sofija (6.g) – brīvdomīga, lēna, jāiekustina, lai sāktu darboties. Patīk puzzles. Daļēji atpazīst iespiestos burtus. Ir grūtības nosaukt skaņas.

Eimija (6g.) – klusa, mierīga, patīk darboties lomu spēlēs. Atpazīst visus iespiestos burtus, prot nosaukt skaņas.

Sāra (6g.) – dzīvespriecīga, aša, jautra. Patīk zīmēt, interesē burti. Spēj nosaukt iespiestos burtus un nosaukt skaņas.

Monta (6g. 3m.) – klusa, dzīvespriecīga. Atpazīst burtus, spēj patstāvīgi savilkt burtus zilbēs, zilbes vārdos. Spēj nosaukt skaņas.

Marija (5g. 10.m) – klusa, dzīvespriecīga. Izrāda interesi par dažādām lomu spēlēm, patīk būvēt mājas, attēlot noteiktas profesijas pārstāvjus. Daļēji atpazīst iespiestos burtus. Spēj nosaukt skaņas. Veic patstāvīgi darba uzdevumus.

Evita (5g. 8.m.) – jautra, vajag paskubināt uz burtu, skaņu nosaukšanu, pareizu izrunu. Apmeklē logopēdu. Aizraujas ar mūziku, patīk dziedāt un iztēloties tēlā.

Ruta (6g. 4m.) – nāk no krievvalodīgas ģimenes, jautra un sirsnīga meitene. Patīk izrādīt mīlestību, apskaujoties. Atpazīst burtus. Mazliet grūtības sagādā skaņu izruna, tādēļ apmeklē logopēdu.

Agrita (6g. 4m.) – jautra, jauka, izpalīdzīga, patīk spēlēties, bet ir tāda mazliet lēnīga. Aizraujas ar dejošanu un dziedāšanu. Spēj nosaukt skaņas. Atpazīst iespiestos burtus.

Pētījuma praktiskā norise:

Pētījums tiek veidots un rakstīts pamatojoties uz kritērijiem, kas ir izvirzīti pirmsskolas izglītības mācību satura programmā jeb Skola2030 (VISC, 2020).

Pētījumā tika pielietota matemātiskā metode, atzīmējot to bērnu skaitu, kuriem ir augsta, vidēja vai zema lasītprasme, aprēķinot, cik procentuāli liela ir katras sagatavotības pakāpes bērnu grupa attiecībā pret pētījumā iesaistīto bērnu kopskaitu. Pētījuma gaitā, galvenokārt, tiek pielietotas empīriskās metodes, novērošana. Tika izstrādāta novērojumu tabula ar kritērijiem (skatīt 5.pielikumu),

Lai noteiktu lasītprasmes līmeni trešā vecumposma bērniem, darba izstrādes laikā tika novērotas arī bērnu klausīšanās un runāšanas prasmes, kā arī lasīšanas iemaņas.

Pētījums veikts laika posmā no 2024. gada 15. maija līdz 6. oktobrim.

Grupas novērošanas laikā tika veiktas rakstiskas piezīmes un atzīmes par bērnu sākuma prasmēm un uzrādītajiem uzlabojumiem lasītprasmes apgūvē.

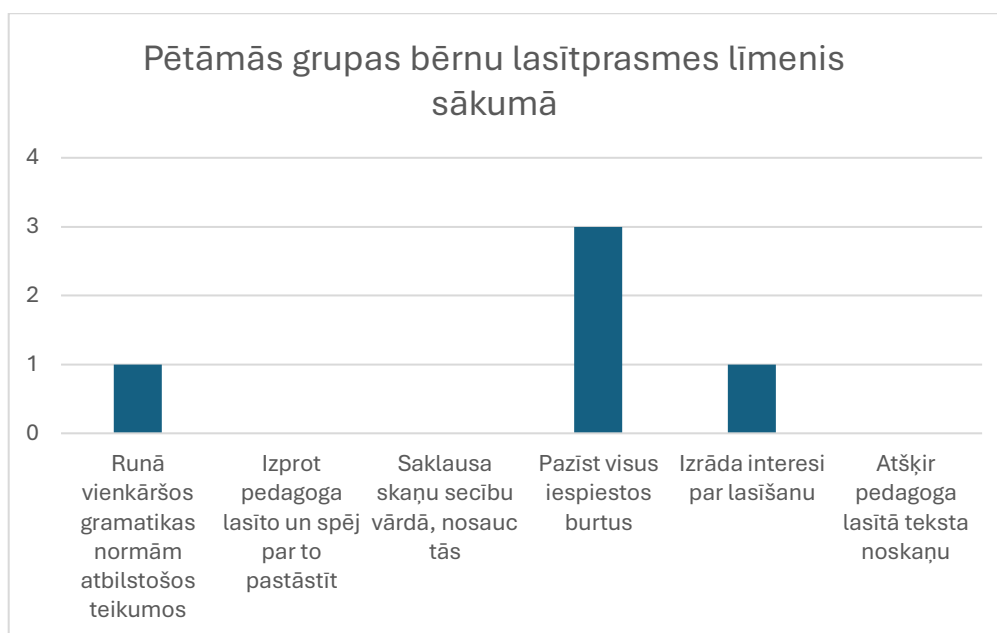
Pētījuma laikā tika izstrādātas vairākas rotaļnodarbības, kuras ir tēmētas uz lasītprasmes attīstību. Tās tika pilnveidotas ar pirmsskolas izglītības pedagogu izpalīdzīgu roku.

Sākot pētījumu, rotaļnodarbības, kā arī rīta aplī, pastaigās, brīvajos brīžos un pēcpusdienā tika novērota sākuma sagatavotība lasītprasmes līmenis (skatīt 2.tabulu).

2.tabula. Pētāmās grupas bērnu lasītprasmes apguves līmenis pētījuma uzsākšanas brīdī

Bērnu Vārdi	Kritēriji	Runā vienkāršos gramatikas normām atbilstošos teikumos	Izprot pedagoga lasīto un spēj par to pastāstīt	Saklausa skaņu secību vārdā, nosauc tās	Pazīst visus iespiestos burtus	Izrāda interesi par lasīšanu	Atšķir pedagoga lasītā teksta noskaņu
Ritvars		2	2	2	2	2	2
Raivo		3	2	2	3	3	2
Edgars		2	2	2	2	2	2
Kristaps		2	2	2	2	2	2
Andris		2	2	2	2	2	2
Roberts		1	1	1	1	2	1
Jānis		2	2	2	2	2	2
Markuss		2	2	2	2	2	2
Gatis		1	1	1	2	1	1
Mārtiņš		2	2	2	2	2	2
Ričards		2	2	2	2	2	2
Oskars		2	2	2	2	2	2
Kitija		2	2	2	2	2	2
Sofija		1	1	1	2	2	1
Eimija		2	2	2	2	2	2
Sāra		2	2	2	3	2	2
Monta		2	2	2	3	2	2
Marija		1	1	1	1	2	1
Evita		1	1	1	1	2	1
Ruta		2	2	2	2	2	2
Agrita		2	2	2	2	2	2

Shematiski pētāmās grupas bērnu lasītprasmes līmenis ir parādīts 2. attēlā. (sk. 2. attēlu)

2.attēls. Rezultātu apkopojums pētījuma sākumā

Bērnu **klausīšanas** prasme tika novērota gan tematiskajās nodarbībās, gan rīta aplī, gan sporta un mūzikas nodarbībās, gan pēcpusdienā, individuāli nodarbojoties ar katru bērnu.

Vērtējot bērnu prasmi klausīties, tika novērota spēja saklausīt skaņu secību vārdā, nosaukt tās.

Šajā spējā tika novēroti 21 pētāmās grupas bērni, 16 bērni ieguva katrs pa diviem punktiem. 5 bērni ieguva pa vienam punktam. Pārsvārā tie bērni kuri ieguva viens punkta vērtējumu, nespēj sadzirdēt skaņu secību vārdā un nosaukt tās.

Vērtējot bērnu prasmi klausīties tika novērota spēja izprast pedagogu lasītā teksta noskaņu. Šajā prasmē 16 bērni ieguva pa 2 punktiem, bet 5 pa vienam punktam. Tie bērni kas ieguva viena punkta vērtējumu, ir vai nu krievvalodīgie, vai nespēj atšķirt noskaņu.

Vērtējot bērna **runas** attīstību, grupas bērni nodarbībās tika rosināti runāt pilnos, kaut gan vienkāršos teikumos. Bērnu runa tika vērtēti pastaigu laikā, rīta aplī, nodarbībās un rotaļājoties brīvajā laikā.

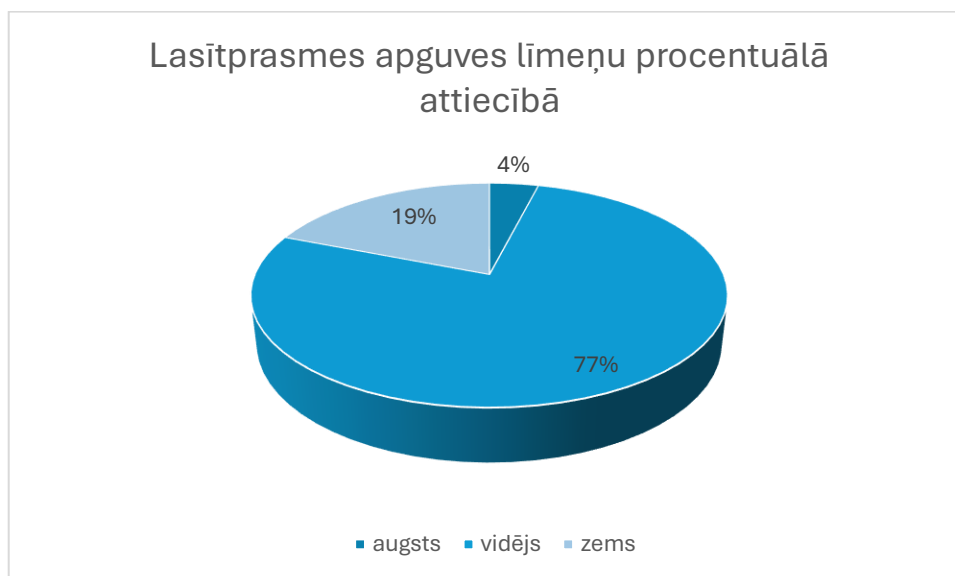
Lai izvērtētu bērnu prasmi runā lietot vienkāršus teikumus, bērni tika rosināti rīta aplī vai brīvajā laikā pastāstīt, ko darījuši mājās brīvdienās vai iepriekšējā vakarā, kā arī rotaļnodarbībās pastāstīt par sevi un savu ģimeni, apkārtējo vidi. Viens bērns ieguva 3 punktu vērtējumu, 15 bērni ieguva 2 punktu vērtējumu, bet 5 bērni ieguva 1 punktu vērtējumu. Tie bērni, kas ieguva 1 punkta vērtējumu, nespēja pastāstīt pilnos teikumos, gramatiski pareizi, tiem traucēja vai nu tas, ka nāk no krievvalodīgas ģimenes, vai nav pietiekams vārdu krājums. Tie bērni kas ieguva 2 punktu vērtējumu, mācēja daļēji gramatiski pareizi pastāstīt.

Vērtējot prasmi izprot pedagoga lasīto un spēj par to pastāstīt, 16 bērni ieguva 2 punktu vērtējumu, bet 5 bērni viens punkta vērtējumi. Tie bērni kas ieguva 2 punktu vērtējumu, izprata pedagoga lasīto, bet spēja pastāstīt ar pedagoga palīdzību. Bērni kas ieguva viens punktu vērtējumu, neizprata līdz galam pedagoga lasīto un bija grūti pastāstīt turpinājumu.

Attiecībā uz pētāmās grupas **lasītprasmi**, novērojumu perioda sākumā tika pārbaudīti bērna spēju atpazīt iespiestos burtus. Visus iespiestos burtus pazina 3 bērni, tie ieguva 3 punktu vērtējumu. 15 bērni, daļēji spēja atpazīt iespiestos burtus, tādēļ tie ieguva 2 punktu vērtējumu, bet 3 bērni nespēj atpazīst iespiestos burtus, tādēļ tie ieguva viens punkta vērtējumu.

Vērtējot prasmi izrāda interesi par lasīšanu, tikai viens bērns ieguva 3 punktu vērtējumu, šim bērnam ļoti interesēja grāmatas un lasīšana, 19 bērni ieguva 2 punktu vērtējumu, jo tiem nebija tik izteikta interese par lasīšanu un grāmatām, bet viens bērns ieguva 1 punktu vērtējumu, šim bērnam neinteresē grāmatas un lasīšana, ir krievalodīgs un ir liels sapņotājs.

Apkopojot bērnu prasmes pēc iepriekš izvirzītajiem kritērijiem, Tikai 4 % no pētāmo grupas bērniem ir auksts lasītprasmes apguves līmenis, 77 % bērnu ir vidējs lasītprasmes līmenis, bet zems lasītprasmes līmenis ir 19 % bērniem. Procentuālā attiecība starp dažādiem lasītprasmes līmeņiem pētāmā grupas bērniem pētījuma sākumā, parādīta 3.attēlā. (sk. 3. attēlu)

3.attēls. Bērnu lasītprasmes pētījuma sākumā

Apkopojot par bērnu prasmēm iegūto informāciju, tika izstrādātas rotaļnodarbības plāns, ar kuru palīdzību varētu attīstīt bērnu lasītprasmi veicinošas iemaņas.

Lai turpinātu attīstīt bērnu pirmās iemaņas lasīšanā, tika izmantotas rotaļnodarbības: “Logopēdiskās zilbju mājiņas”, “Burtu kartītes”, “Burti, zilbes, vārds”.

Pa darba autore tika novērojusi, ka bērni īpaši aizrautīgi darbojās ar rotaļu nodarbībām, kas saistītas ar vārdu salikšana no burtiem. Tādēļ, tika izmantotas, vēl dažas papildus rotaļnodarbības, kā “metamo kauliņu burtiņi” (skatīt 1.pielikumu).

2.3.Pētījuma rezultātu apkopojums un analīze

Lai pārbaudītu pētījuma sākumā izvirzīto hipotēzi, vispirms, tika sastādīta darba bāze, nepieciešamie materiāli, priekš lasītprasmes apguves. Burtu kartītes, logopēdiskās zilbju mājiņas, burti, zilbes, vārds kartītes.

Uzsākot pētījumu, tika apsvērtas idejas, kā strādāt ar grupas bērniem, kā izmantot rotaļnodarbības, kurās bērnus sadalīt pa grupām, kurās pa pāriem un ar kuriem strādāt individuāli, ja ir tāda nepieciešamība.

Tika izplānots, kā organizēt darbu ar tiem bērniem, kuriem būs nepieciešams strādāt individuāli, kādus papildus materiālus vajadzēs, lai uzlabotu bērnu sapratni, par konkrēto uzdevumu.

Pēc biežas bērnu iesaistīšanas rotaļnodarbībās, kuras attīsta prasmi klausīties, veicina runas attīstību un bērnu interesi par lasīšanu, un lasīšanas iemaņām, tika vēlreiz apkopoti

bērnu lasītprasmes rādītāji pēc iepriekš izvirzītajiem kritērijiem, iegūtie rezultāti tika apkopoti 3. tabulā (sk. 3. tabulu).

3.tabula. Pētāmās grupas bērnu lasītprasmes apguves līmenis pētījuma nobeigšanas brīdī

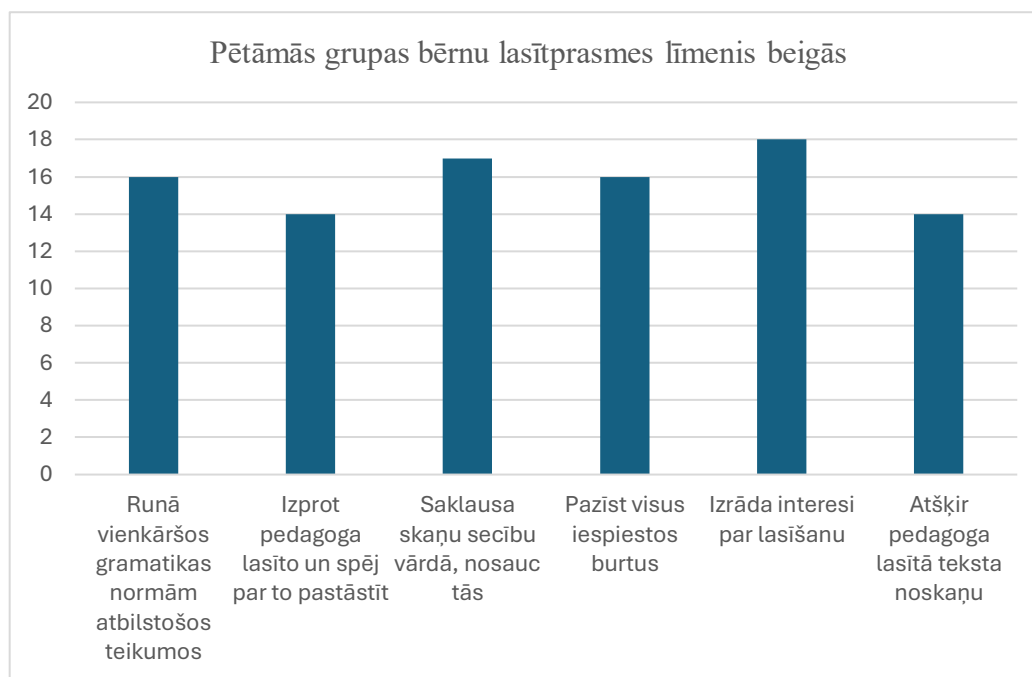
Bērnu Vārdi	Kritēriji	Runā vienkāršos gramatikas normām atbilstošos teikumos	Izprot pedagoga lasīto un spēj par to pastāstīt	Saklausa skaņu secību vārdā, nosauc tās	Pazīst visus iespēstos burtus	Izrāda interesi par lasīšanu	Atšķir pedagoga lasītā tekstā noskaņu
Ritvars		3	3	3	3	3	3
Raivo		3	3	3	3	3	3
Edgars		3	3	3	3	3	3
Kristaps		3	3	3	3	3	3
Andris		3	3	3	3	3	3
Roberts		2	2	2	2	2	2
Jānis		3	3	3	3	3	3
Markuss		3	3	3	3	3	3
Gatis		2	2	2	2	2	2
Mārtiņš		3	3	3	3	3	2
Ričards		3	3	3	3	3	3
Oskars		3	3	3	3	3	3
Kitija		3	2	3	3	3	2
Sofija		2	2	2	2	3	2
Eimija		3	3	3	3	2	3
Sāra		3	3	3	3	3	3
Monta		3	3	3	3	3	3
Marija		2	2	3	3	3	2
Evita		2	2	2	2	3	2
Ruta		3	3	3	3	3	3
Agrita		3	3	3	2	3	3

Apkopojot rezultātus pētījumu beigās, tika secināts, ka klausīšanās prasmes uzlabojušās visiem bērniem. Prasme saklausīt skaņu secību vārdā un nosaukt tās uzlabojusies 16 bērniem no 2 punktiem uz 3 punktiem, 4 bērniem no 1 punkta uz 2 punktiem, bet 1 bērnam no viena punkta uz 3 punktiem. Prasme atšķirt pedagoga lasītā teksta noskaņu ir uzlabojusies 19 bērniem, no tiem 14 bērni ir uzlabojuši no 2 punktiem uz 3 punktiem, bet 5 bērni nav 1 punkta uz 2 punktiem.

Runas prasmes pētījuma laikā bija uzlabojušies 20 bērniem. Prasme runā vienkāršos gramatikas normām atbilstošos teikumos, 15 bērni no 2 punktiem uzlaboja uz 3 punktiem, bet 5 bērni no 1 punkta uz 2 punktiem. Prasmē izprot pedagoga lasīto un spēj par to pastāstīt arī 15 bērni uzlaboja savu rezultātu no 2 punktiem uz 3 punktiem, bet 5 bērni no 1 punkta uz 2 punktiem.

Lasīšanas prasmes kopumā bija uzlabojušies 18 bērniem. Prasmē pazīst visus iespiestos burtus 12 bērni uzlaboja no 2 punktiem uz 3 punktiem, 1 bērns no 1 punkta uz 2 punktiem, bet 1 bērns no 1 punkta uz 3 punktiem. Prasmē izrāda interesi par lasīšanu, 17 bērni no 2 punktiem uzlaboja savu rezultātu uz 3 punktiem, bet viens 1 bērns no 1 punkta uz 2 punktiem.

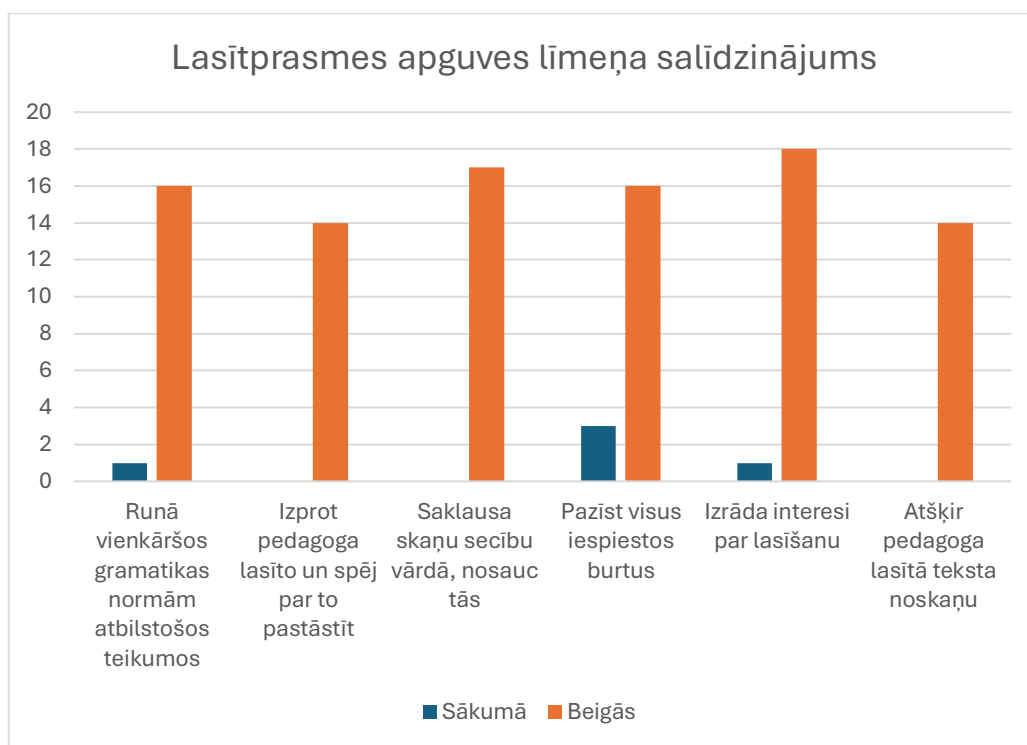
Shematiski pētāmās grupas bērnu lasītprasmes līmenis beigās ir parādīts 4.attēlā (sk. 4. attēlu).

4.attēls. Rezultātu apkopojums pētījuma beigās.

Pētījuma laikā tika izvērtēti bērni vājās lasītprasmes cēloņi. Tika nonākts pie atziņas, ka bērni ar kuriem mājās tiek maz strādāts, bērnu vecāki nemācās kopā ar bērniem, tiem nav lielas intereses par grāmatām un lasīšanu. Krievvalodīgiem bērniem bija grūtības ar lasīšanu, jo dzimtā valoda nav latviešu valoda un ir grūti izprast skaņas un burtus.

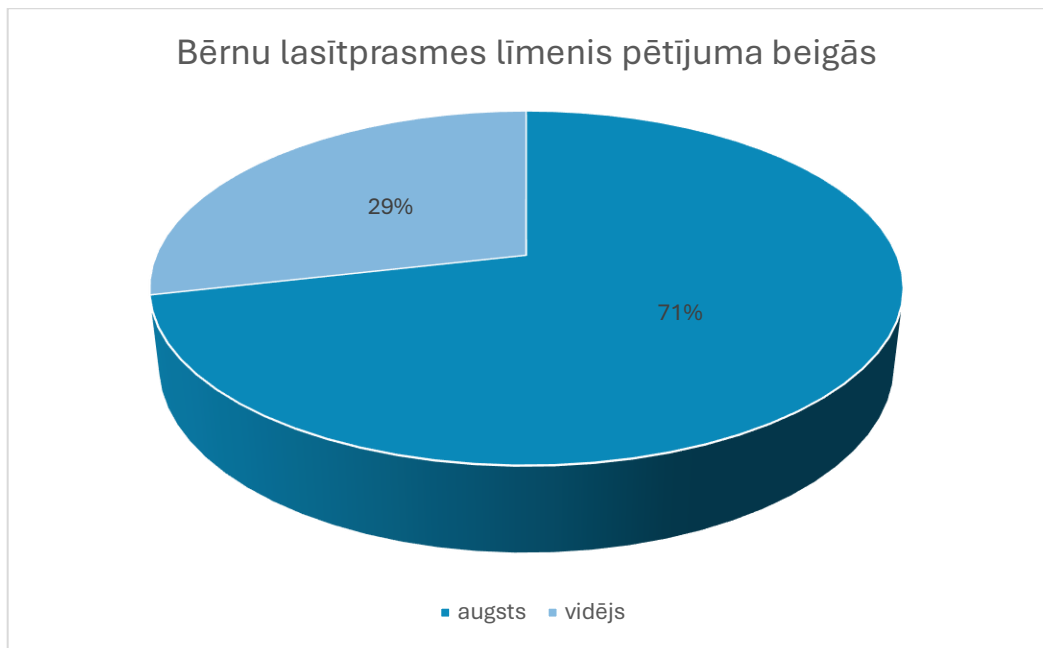
Beidzot pētījumu, rezultāti tika salīdzināti ar bērnu prasmju rādītājiem pētījuma sākumā un pētījuma beigās. Rezultāti attēloti 5. attēlā (sk. 5.attēlu).

5.attēls. Rezultātu apkopojums pētījuma sākumā un beigās

Kā redzams pētījuma rezultātu apkopojumā, izvirzītā hipotēze par rotaļnodarbības nozīmi vecākā pirmsskolas vecuma bērnu lasītprasmes veicināšanā ir apstiprinājusies. Iesaistot bērnus rotaļnodarbībās, kas veicina klausīšanās prasmes, runas iemaņu, kā arī lasīšanas prasmi attīstību, tika novērota, ka ja bērniem piedāvā viņu interesēm interesantas rotaļnodarbības, tad bērniem uzlabojas lasītprasme. Bērniem uzlabojās savstarpējās attiecības starp burtiem, zilbēm un vārdiem. Bērni iemācījās izprast, ka katram burtam ir sava konkrēta skaņa. Bērni iemācījās apzīmēt katru skaņu ar burtu.

No punktu skaita, ko pētījuma beigās katrā izvirzītajā lasīšanas kritērijā bija ieguvuši grupas bērni, redzams, ka grupā vairs nav bērni ar izteikti vāju lasītprasmes līmeni. Pētījuma beigās lielākai daļai bija augsts lasītprasmes līmenis (71 procentam), un mazai daļai vidējais lasītprasmes līmenis (29 procentiem). Procentuālo attiecību starp dažādiem bērnu lasītprasmes līmeņiem pētījuma beigās parādīta 6. attēlā (sk. 6. attēlu).

6.attēls. Bērnu lasītprasmes līmenis pētījuma beigās

Šī darba autore, analizējot paveiktā darba apjomu atkārtoti izvērtējot darba metodes ir apstiprinājusi, kā tradicionālās metodes, grāmatas, darba lapas dod vājāku rezultātu par rotaļnodarbībām. Jo bērni caur rotaļnodarbībām ir vairāk ieinteresēti mācību procesā. Bērni caur rotaļnodarbībām gūst lielāku mācību rezultātu.

Šajā pētījumā apstiprinājās arī tas, ja bērnu vecāki iesaistās mācību procesā, darbojoties ar bērniem mājās, rezultāti ir labāki.

Secinājumi

Darba autore pēc veiktā pētījuma ir izdarījusi šādus secinājumus:

1. Latvijā ir zemas bērna lasītprasmes līmenis, lai to spētu uzlabot, jāveic mērķtiecīgs darbs ar pirmsskolu un ģimeni;
2. Lasītprasmes veicināšanai jāveic darbības – klausīšanās, runāšanas un lasīšanas pamatprasmes bērniem jāattīsta no dzimšanas;
3. Lasītprasmi veicina iepriekšminētās lietas, jo bērni ir cieši saistīti ar vispārējo un arī fizisko attīstību, tāpēc katram bērnam ir jāvelta uzmanība kopējai attīstībai;
4. Vecākajā posmā, lasītprasmes veicināšanu nosaka bērna īpatnības, viņu attīstības līmenis, vecums, intereses, temperaments un bērna iepriekšējā sagatavotība;
5. Lasītprasmes veicināšanai 6 līdz 7 gadu jauniem bērniem noderīgi tiek izmantotas rotaļu nodarbības, kurās apvienotas ir rotaļa un spēle - pieaugušais mērķtiecīgi veido darbības un bērniem radošas darbības;
6. Bērniem lasītprasmes veicināšanā tiek izmantotas rotaļnodarbības, kas Latvijā ir daudz izmantotas pēdējo gadu laikā;
7. Pirmsskolas vecākajās grupās, bērnu lasītprasmes veicināšanai ir liela nozīme, ja bērnam ir labvēlīga apkārtējā vide, labi apstākļi ģimenē un sabiedrībā kopumā.

Apkopojot darbu pētnieciskajā daļā izpētīto un novēroto, darba autore izsaka secinājumus:

Vispirms jānovērtē pētāmās grupas bērnu lasītprasmes līmenis pirms pētīšanas uzsākšanas, un katra bērna individuālās īpatnības, lai izveidotu optimālos lasītprasmes veicināšanas paņēmienus, vajag izvēlēties vispiemērotākās rotaļnodarbības lasītprasmes veicināšanai. Grupā vajag nodrošināt ar nepieciešamiem materiāliem, ar kuru palīdzību notiek rotaļnodarbības, tie ir jāgatavo atbilstoši bērnu vecuma grupai, kas šajā gadījumā ir 6 līdz 7 gadus veci bērni. Materiāliem ir jābūt bagātīgiem ar mācību saturu. Burtu kartītes, attēlu kartītes, zilbju kartītes, dzejoļi, grāmatas, kurās ir pasakas. Jāizplāno individuālie darbi ar atsevišķiem bērniem, ja pētījuma gaitā tas izrādīsies nepieciešams.

Pētījuma gaitā tika novērots, tā ar rotaļu nodarbības veicina gan fizisko, gan morālo attīstību, kā arī uzlabojās bērnu komunikācija, prasme darboties gan grupās, gan pāros, kā arī individuāli.

Ja ar bērniem iesaistās rotaļnodarbībās, bērni jūt līdzdalību no pieaugušo puses un viņi gūst atbalstu, gan pozitīvu, gan negatīvu, ja tas ir nepieciešams, bērniem izstāsta, kā vajadzēja rīkoties šajā situācijā, ja viņu uzvedība ir negatīva.

Iesaistot bērnus šajos darbiņos, bērniem parādījās lielāka interese par grāmatām, par burtiem, par lasīšanu, kā arī mainījās viņu uztvere par mācību procesu.

Lielu iespaidu uz lasītprasmi un to līmeni, atstāj ģimenē valdošā attieksme pret mācībām un jaunu prasmju apguvi.

Darba sākumā izvirzītā hipotēze ir apstiprinājusies, jo darbojoties intensīvi ar bērniem un iesaistot bērnus rotaļnodarbībās, kas ir tēms uz lasītprasmes apguves veicināšanu, pozitīvi tika ietekmēta bērna vispārējā attīstība.

Pētījuma sākumā tikai dažos kritērijos bija pa kādām 3 punktu vērtējumu, tas norāda, ka pārsvarā pētāmās grupas lasītprasmes apguves līmenis bija atbilstošs vidējam lasītprasmes līmenim

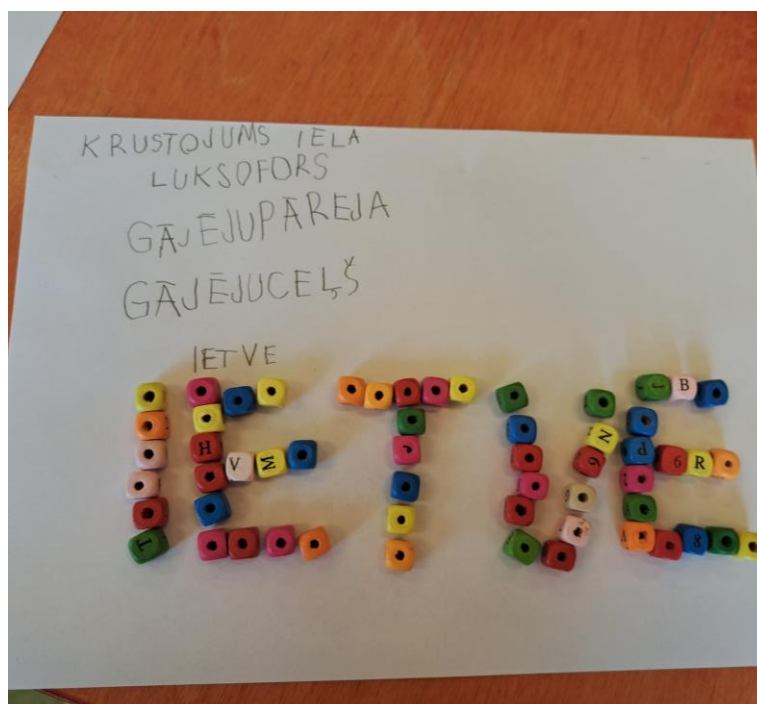
Lasītprasmes līmenis bērniem auga, nebija grupā vairs neviens bērns, kuram būtu vāji attīstīta lasītprasmes apguves līmenis. Pētījuma beigās lielākajai daļai no pētāmo bērnu skaita lasītprasmes apguves līmenis bija atbilstošs augstam lasītprasmes līmenim.

Izmantotā literatūra

1. Auziņa, U. (2014). *Kas ir laba lasītprasme un kā to sākt veidot?*
2. Auziņa, U. (2017). *Atziņas*.
3. Brice, B. (2024). *Skaņu pasakas un ritma rotaļas*. Rokas grāmata skolotājiem. Rīga: Zvaigzne ABC
4. Brinkmane, I. (2016). Spēles un rotaļas ir bērna dzīve. *Izglītība un kultūra*. Nr.3.
5. Dibovska, J. (2014). *Labas domas ir eņģeļi*. Zenta Mauriņa. Atziņas. J.L.V.
6. Geske, A., Ozola, A. (2007). *Skolēnu sasniegumi lasītprasmē Latvijā un pasaulē*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds
7. Inne, A. (2005). *Lai lasītu, nevajag ābeci*. Pirmsskolas izglītība. Nr.3.
8. Irbe, A., Linderberga, S. (2015). *Bērns runāt mācās ģimenē*. Rīga: RaKa
9. Kaņepēja, R. (2012). Gatavība skolai. Lasīt un rakstīt mācīšana vai mācīšanās? *Ceļā uz skolu. Bērnu sagatavošana pamatizglītības ieguvei*. Rīga: Zvaigzne ABC
Pieejams: <http://latviansonline.com/kas-ir-laba-lasitprasme-un-ka-to-sakt-veidot/>
10. Miltiņa, I. (2017). *Modelēšana logopēdijā*. Rīga: Raka
11. Miltiņa, I., Skribanovska, Z. (2020). *Saistītās runas sekmēšana*. Rīga: RaKa
12. Raisingchildren.net.au satura izstrādes komanda sadarbībā Zinātnisko konsultatīvo padomi un Austrālijas ekspertiem. (2022)
Pieejams: <https://raisingchildren.net.au/preschoolers/play-learning/literacy-reading-stories/literacy-activities>
13. Reid, G. (2017). *Dyslexia A Practitioner's Handbook*. UK: Jessica Kingsley Publishers Ltd.
14. Silva, M., Cain, K. (2015). *The relations between lower and higher level comprehension skills and their role in prediction of early reading comprehension*. American Psychological Association.
Pieejams: <http://psycnet.apa.org/index.cfm?fa=searchResults>
15. Sīle, S., Volkova, L. (2015). *Vērtību vācelīte pasakās, rotaļās un spēlēs 5-6 gadu veciem bērniem*. Pirmsskolas izglītība. Rīga: RaKa
16. Stangaine, I. (2015). *Bērna dzīvesdarbība rotaļā*. Rīga: RaKa
17. Tūbele, S. (2008). *Disleksija vai lasīšanas traucējumi*. Rīga: RaKa
18. Tūbele, S. (2019). *Valodas traucējumu novērtēšana*. Rīga: RaKa
19. Valsts izglītības satura centrs, (2020). *Pirmsskolas izglītības mācību satura programma*. Rīga: Valsts izglītības centrs.
Pieejams: <https://www.visc.gov.lv/lv/programmu-paraugi-vispareja-izglitiba>
20. Zariņa, S. (2019). *Lasītprasme un tās attīstības īpatnības pirmsskolā*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra
Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/Lasitprasme_Sandra_Zarina.pdf

PIELIKUMI

“Metamo kauliņu burtiņi”

“Burti, zilbes, vārds”

“Burtu kartītes”

“Logopēdiskas zilbju mājiņa”

Bērnu novērojuma kritēriju tabula

<u>Valodas mācību joma sasniedzamais rezultāts</u>					
Runas lietojums ikdienā (RUNA – R)					
Lieto un runā atsevišķus vārdus (R1)					
Atbild uz skolotājas uzdotajiem jautājumiem (R2)					
Saprot skolotājas runu (R3)					
Izdomā teksta turpinājumu (R4)					
Klausīšanas un atkārtošanas prasmes ikdienā (KLAUSĪŠANĀS/ATKĀRTOŠANAS – KA)					
Klausās skaitāmpantīņus (KA1)					
Klausās pasakas (KA2)					
Nosauc darbojošās personas, atstāsta notikumus (KA3)					
Izsaka savas domas par dzirdēto (KA4)					
Lasīšanas prasmes ikdienā (LASĪŠANA – L)					
Nosauc burtu skaņu (L1)					
Veido no burtiem zilbes (L2)					
No zilbēm saliek vārdu (L3)					
Lasa vārdus un īsus teikumus (L4)					

GALVOJUMS

Es, Līga Gudrā

---

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Līga Gudrā

(vārds, uzvārds)

(paraksts)

Datums: 20.12.2024
